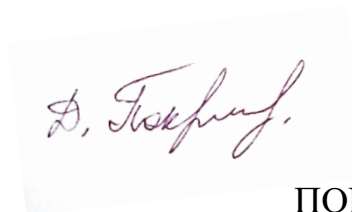

НАЦІОНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ СТРАТЕГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

ПОКРИШКА ДМИТРО СТЕПАНОВИЧ

УДК 330.52.001.76:339.137.2:

330.341:351.746.1(477)

**ТЕХНОЛОГІЧНА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ЕКОНОМІКИ ЯК ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ**

Спеціальність 21.04.01 – економічна безпека держави (економічні науки)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня

кандидата економічних наук

Київ – 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Національному інституті стратегічних досліджень

Науковий керівник кандидат економічних наук, доцент
Базилюк Ярослава Борисівна,
Національний інститут стратегічних досліджень,
завідувач відділу економічної стратегії

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Мартинюк Володимир Петрович
Національний університет «Львівська політехніка»
Міністерства освіти і науки України,
професор кафедри адміністративного та фінансового
менеджменту

кандидат економічних наук, доцент
Маслій Олександра Анатоліївна
Національний університет «Полтавська політехніка імені
Юрія Кондратюка» Міністерства освіти і науки України,
доцент кафедри фінансів, банківського бізнесу та
оподаткування

Захист відбудеться «13» травня 2021 р. о 15 год. 00 хв. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.718.01 у Національному інституті стратегічних досліджень за адресою: 01133, м. Київ, вул. Генерала Алмазова, 18/7.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного інституту стратегічних досліджень за адресою: 01030, м. Київ, вул. Пирогова, 7-а.

Автореферат розісланий «9» квітня 2021 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

А.В. Шевченко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У сучасній інноваційній та технологічній парадигмі суспільного розвитку країни орієнтуються на пошук нових стратегічних конкурентних переваг. Значущість традиційних конкурентних переваг, заснованих насамперед на низькій вартості робочої сили, валютному курсі та інших усталених для індустріальної епохи чинників, істотно ослабла, тоді як технологічні переваги – переваги, засновані на інноваціях, науці та знаннях, набули визначальної ролі.

Технологічна конкурентоспроможність є ключовою характеристикою національної економіки, від забезпеченості якої залежать соціально-економічна динаміка та роль країни в сучасному міжнародному поділі праці. При цьому технологічний потенціал виступає однією з найбільших цінностей для успішної міжнародної конкуренції, оскільки визначає спроможність країн щодо створення, освоєння, адаптації та ефективного використання технологій. Зміцнення технологічної конкурентоспроможності національної економіки відповідає захисту національних економічних інтересів, а отже, визначає спроможність країни забезпечити національну економічну безпеку. Це пояснюється тим, що за рахунок вищої технологічної конкурентоспроможності досягається нова якість продуктивності економіки та забезпечуються додаткові резерви і можливості, що дозволяє запобігати внутрішнім та зовнішнім загрозам.

Водночас сам процес забезпечення технологічної конкурентоспроможності може посилювати загрози економічній безпеці держави від зовнішніх (зростання імпорту або недоступність нових технологій, поглиблення зовнішньоекономічних дисбалансів) та внутрішніх (неспроможність національних виробників утримувати конкуренцію на внутрішньому ринку у технологічно складних галузях, зниження інноваційної спроможності компаній тощо) чинників.

У цьому зв'язку актуалізується завдання щодо визначення умов формування механізмів забезпечення та реалізації технологічної конкурентоспроможності національної економіки, які мінімізують загрози та зміцнюють економічну безпеку держави. Це визначає своєчасність та актуальність обраної теми дисертаційної роботи.

Фундаментальні положення теорії технологічної конкурентоспроможності національної економіки та практичні питання інноваційного і технологічного розвитку країн було закладено дослідженнями закордонних та вітчизняних науковців, зокрема роботами Д. Амендоли, Л. Антонюк, М. Белла, К. Далмана, Д. Досі, М. Каніелса, В. Кінгстона, С. Лалла, Ф. Монтоббіо, Р. Нарули, П. Патела, К. Певітта, К. П'єстробеллі, М. Портера, А. Поручника, Х. Ромійна, К. Скаллі, О. Собкевич, Я. Фагерберга, Д. Фурмана, Д. Хоуелса, Ж. Цзинь, Д. Черваньова, С. Штерна, а також фахівцями низки міжнародних організацій (МВФ, ОЕСР, ЮНКТАД), які зосередили свою увагу на аналізі впливу різних інструментів економічної політики країн на забезпечення конкурентоспроможності національних економік.

Значний внесок у дослідження теоретичних та практичних аспектів забезпечення економічної безпеки держави, класифікації загроз і механізмів їх запобігання знайшли відображення у роботах А. Архіпова, С. Афонцева, Я. Базилук, В. Бегми, Т. Блудової, З. Варналія, Т. Васильціва, О. Власюка, А. Городецького, Я. Жаліла, О. Ілляш, Д. Йонг, К. Камеї, П. Клер, О. Ковалюк, О. Ляшенко, В. Мартинюка, О. Маслій, Б. Михайлова, І. Мігус, А. Мокія, В. Мунтіяна, Х. Несадурі, Д. Олійник, О. Прудіус, А. Сале, Ю. Харазішвілі, З. Хунтуа, О. Шарова, Л. Шемаєвої, Н. Юрків та ін.

Водночас попри суттєвий науковий доробок у сфері дослідження технологічної конкурентоспроможності національної економіки та економічної безпеки держави, проблеми виявлення їх системоутворювальних закономірностей, взаємообумовленості та взаємовпливу, а також забезпеченості економічної безпеки держави технологічними спроможностями (*technological capabilities*) залишаються малодослідженими. Це обумовило вибір теми дослідження, її актуальність, визначення мети та завдань.

Наукове завдання дисертаційної роботи полягає у визначенні теоретичних, науково-методичних, інструментальних і прикладних засад забезпечення технологічної конкурентоспроможності для підвищення рівня економічної безпеки держави в сучасній парадигмі інноваційного та технологічного розвитку.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертацію виконано у межах планових науково-дослідних робіт Національного інституту стратегічних досліджень: Соціально-економічний розвиток України: формування конкурентоспроможності в умовах відкритої економіки (номер державної реєстрації 0108U000952); Державна соціально-економічна політика (номер державної реєстрації 0109U000493); Державна соціально-економічна політика (номер державної реєстрації 0110U004009); Економічний розвиток України в післякризовий період: передумови та засади стратегії реформ (номер державної реєстрації 0111U001548); Формування економічної політики України в умовах ризиків фінансово-економічної кризи (номер державної реєстрації 0112U000835); Структурна модернізація економіки України в умовах ризиків макроекономічної нестабільності (номер державної реєстрації 0113U001158); Механізми активізації економічного зростання в Україні (номер державної реєстрації 0114U003192); Економічний розвиток України та економічна безпека держави (номер державної реєстрації 0115U003109); Інструменти забезпечення економічної безпеки України в умовах зовнішньої агресії (номер державної реєстрації 0116U001475); Стратегія протидії економічним загрозам гібридної війни (номер державної реєстрації 0117U004180); Концепція економічної безпеки України в умовах сучасної моделі євроатлантичного співробітництва (номер державної реєстрації 0118U003510); Методологія ідентифікації, моніторингу та попередження загроз економічної безпеки України в умовах гібридної агресії (номер державної реєстрації 0119U000016); Консолідація ендогенних чинників економічного зростання в Україні в умовах глобальної невизначеності (номер державної реєстрації 0120U000261).

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні впливу технологічної конкурентоспроможності на економічну безпеку держави, розробленні механізмів та інструментів формування і реалізації технологічної конкурентоспроможності національної економіки як основи зміцнення економічної безпеки держави.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких наукових завдань:

– уточнити визначення поняття технологічної конкурентоспроможності національної економіки на основі систематизації існуючих теоретичних та прикладних підходів;

– сформулювати концептуальні положення забезпечення технологічної конкурентоспроможності держави як чинника забезпечення економічної безпеки в сучасних умовах технологічних та цифрових трансформацій;

- систематизувати прогресивний досвід зарубіжних країн у частині розроблення та імплементації інструментів формування й забезпечення технологічної конкурентоспроможності;
- розкрити особливості та визначити механізми впливу внутрішніх чинників формування технологічної конкурентоспроможності економіки України;
- визначити та проаналізувати зовнішні чинники забезпечення технологічної конкурентоспроможності та ідентифікувати відповідні ризики для економічної безпеки України;
- обґрунтувати особливості та характер впливу технологічної конкурентоспроможності на ключові структурно-якісні характеристики економічної безпеки України;
- визначити концептуальні засади забезпечення технологічної конкурентоспроможності економіки України в контексті підвищення економічної безпеки;
- розробити інструмент оцінки забезпеченості економічної безпеки України технологічними можливостями та здійснити інтегральну оцінку рівня технологічних можливостей України;
- визначити та обґрунтувати стратегічні засади політики забезпечення технологічної конкурентоспроможності економіки в контексті підвищення економічної безпеки держави.

Об’єктом дослідження є процеси формування та забезпечення технологічної конкурентоспроможності національної економіки, які обумовлюють ризики та загрози економічній безпеці держави.

Предметом дослідження є механізми та інструменти зміцнення технологічної конкурентоспроможності національної економіки як чинника забезпечення економічної безпеки України в сучасній парадигмі інноваційного та технологічного розвитку.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано такі загальнонаукові та спеціальні методи: наукової абстракції, індукції та дедукції, декомпозиції – для розкриття сутності та чинників формування технологічної конкурентоспроможності, взаємовпливу технологічної конкурентоспроможності та економічної безпеки держави (пп. 1.1, 1.2); історико-логічний метод – для дослідження еволюції поняття технологічної конкурентоспроможності економіки (п. 1.1); аналізу, синтезу та логічного узагальнення – для визначення основних чинників модифікації умов забезпечення технологічної конкурентоспроможності та економічної безпеки держави (п. 1.2); систематизації та порівняльного аналізу – для аналізу світового досвіду зміцнення технологічної конкурентоспроможності (п. 1.3); економічного аналізу і синтезу, факторного аналізу, групування, статистичні і графічні методи – для аналізу умов та чинників забезпечення технологічної конкурентоспроможності економіки, оцінювання впливу технологічної конкурентоспроможності на економічну безпеку (пп. 2.1, 2.2, 2.3); узагальнення, синтезу, дедукції та індукції – для визначення умов політики забезпечення технологічної конкурентоспроможності економіки (п. 3.1); економіко-математичного моделювання, аналогій, графічний метод – для визначення індикатора технологічних можливостей, його оптимального значення (п. 3.2); синтезу, структурно-функціональний метод – для обґрунтування пріоритетних напрямів та інструментів зміцнення технологічної конкурентоспроможності економіки (3.3).

Інформаційною та статистичною базою дослідження є статистичні дані Державної служби статистики України та Національного банку України, матеріали

Міністерства освіти і науки України, Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, звіти, аналітичні видання та статистична інформація міжнародних організацій (Організації економічного співробітництва та розвитку, Світового банку, Міжнародного валютного фонду, Конференції ООН з торгівлі та розвитку, Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури, Департаменту ООН з економічних та соціальних питань, Європейської економічної комісії ООН, Міжнародної організації праці, Всесвітньої організації інтелектуальної власності, Європейської Комісії, Європейського інвестиційного банку, Євростату), наукові роботи українських та зарубіжних вчених, матеріали аналітичних установ, дані, отримані у відкритому доступі у мережі Internet, результати особистих досліджень автора.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у розробленні теоретичних, методичних і прикладних підходів до реалізації технологічної конкурентоспроможності національної економіки як основи зміцнення економічної безпеки держави. Найсуттєвішими теоретичними та практичними результатами, що характеризують наукову новизну дослідження, є такі:

вперше:

– запропоновано теоретико-методичний підхід до виявлення та ідентифікації характеру впливу і взаємозв'язку технологічної конкурентоспроможності національної економіки та економічної безпеки держави, що базується на застосуванні технологічної інклюзії як критерію збалансованого підвищення рівня економічної безпеки держави. Надано авторську інтерпретацію поняття технологічної інклюзії, яка передбачає включення всіх суб'єктів економічних відносин до процесів створення, освоєння, залучення, використання та поширення інновацій, знань і технологій у національній економіці; запропоновано визначати технологічну інклюзію на основі комплексу складників (структурного, часового, суб'єктного, просторового, соціального, цифрового);

удосконалено:

– понятійний апарат теорії економічної безпеки держави за рахунок уточнення змісту поняття «технологічна конкурентоспроможність національної економіки», яка, на відміну від наявних визначень, враховує реальну та потенційну здатність національної економіки формувати, освоювати, впроваджувати та поширювати інновації, знання та технології на умовах кращих, ніж у конкурентів, що сприяє захисту національних економічних інтересів і зміцненню економічної безпеки держави;

– науково-теоретичні засади процесу діагностування рівня технологічної конкурентоспроможності національної економіки у вимірі економічної безпеки держави у спосіб систематизації підходів до її визначення на основі п'яти компонентів: зовнішньоторговельної, ресурсної, патентної, інноваційної, а також компоненти технологічних можливостей; при цьому підходи засновуються на імперативній ролі технологічного чинника для економічного розвитку країни, що створює умови та можливості для формування і реалізації національних конкурентних переваг, а відтак – забезпечення економічної безпеки країни;

– науково-методичний підхід до визначення рівня технологічної забезпеченості економічної безпеки держави на основі розрахунку технологічних можливостей

(*technological capabilities*) економіки України, який, на відміну від наявних, засновується на: 1) обґрунтуванні та розробленні авторського індикатора технологічних можливостей (ІТМ); 2) визначенні динамічного еталонного та фактичного значення ІТМ для національної економіки за категоріями технологічності; 3) ідентифікації рівня (критичного, небезпечного, незадовільного, задовільного та оптимального) технологічної забезпеченості економічної безпеки України на основі оцінки технологічних розривів (величини відповідного відхилення від еталонного значення), які обумовлюють настання загроз для забезпечення економічної безпеки держави;

набули подальшого розвитку:

– систематизація організаційно-економічних та фінансових інструментів забезпечення технологічної конкурентоспроможності економіки країни, що, на відміну від наявних, передбачає їх структурування за компонентами: фінансування інновацій і технологій, залучення зовнішніх інвестиційних та інноваційних ресурсів, ініціативи щодо сприяння трансферу інновацій і технологій від наукового до підприємницького сектору, створення і зміцнення ділових зв'язків, а також заходів, орієнтованих на стимулювання попиту на інновації задля виявлення оптимальних для забезпечення економічної безпеки механізмів відповідного стимулювання;

– обґрунтування умов і концептуальних засад політики забезпечення технологічної конкурентоспроможності економіки України в контексті підвищення економічної безпеки держави, що на доповнення до наявних підходів включають умови забезпечення макроекономічної стабільності, засади реалізації ефективної конкурентної політики, забезпечення оптимальних параметрів відкритості економіки, забезпечення дієвості національних інноваційних систем, запровадження результативного режиму захисту прав інтелектуальної власності, підвищення якості підприємництва і формують рамкові умови для реалізації заходів щодо забезпечення технологічної конкурентоспроможності національної економіки;

– організаційно-економічні та фінансові методи підвищення технологічної конкурентоспроможності економіки України, орієнтовані на посилення економічної безпеки держави, які, на відміну від наявних, формують для різних секторів економіки та суб'єктів економічних відносин комплексний пакет підтримки залежно від їхньої технологічної результативності на основі критеріїв збільшення технологічної інклюзії та ефективності діяльності, а також мінімізації внутрішніх і зовнішніх технологічних розривів.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що основні теоретичні висновки та практичні рекомендації, сформульовані в дисертації, можуть бути використані у діяльності органів державної влади у процесі реалізації заходів щодо формування та імплементації державної політики, спрямованої на зміцнення технологічної конкурентоспроможності економіки з метою забезпечення економічної безпеки України, в управлінській діяльності підприємств, науковими та аналітичними установами під час виконання науково-дослідних робіт.

Зокрема, наукові розробки та рекомендації автора були використані при підготовці щорічних послань Президента України до Верховної Ради України у 2010 – 2020 рр., при виконанні науково-дослідних робіт Національного інституту стратегічних досліджень (довідка № 293/120 від 02 лютого 2021 р.); при підготовці Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року Міністерством

розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України (довідка № 3032-05/13173-07 від 26 лютого 2021 р.); у законопроектній роботі Комітету Верховної Ради України з питань економічного розвитку (довідка № 293/340 від 01 квітня 2021 р.); в управлінській діяльності ТОВ «ЕКОБІОПРОМ» (довідка від 27 січня 2021 р.) та ТОВ «ДТІМ» (довідка від 1 лютого 2021 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є одноосібно виконаною науковою працею. Опубліковані наукові праці містять положення, що сформульовані автором самостійно. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, використані лише ті положення, які є результатом особистих досліджень дисертанта. Особистий внесок автора у працях, що опубліковані у співавторстві, зазначений окремо в списку публікацій за темою дисертації.

Апробація матеріалів дисертації. Основні ідеї та положення дисертації обговорювалися на міжнародних науково-практичних конференціях, круглих столах, семінарах, зокрема на *10 міжнародних конференціях*: Аспекти прогнозування економічного та соціального розвитку країни (м. Дніпро, 2021 р.); Світові тенденції та перспективи розвитку фінансової системи України (м. Київ, 2015 р.); Інформатика, математичне моделювання, економіка (м. Смоленськ, РФ, 2013 р.); Незалежність України у глобалізованому світі: вектори ХХІ століття (м. Київ, 2011 р.); Сучасні виклики для України в сфері політики, економіки та права в глобалізованому світі (м. Ірпінь, 2010 р.); Промислова політика як фактор підвищення конкурентоспроможності національної економіки (м. Київ, 2009 р.); Україна у світових та регіональних інтеграційних процесах: проблеми визначення стратегії (м. Київ, 2007 р.); Актуальні проблеми реалізації державної політики соціально-економічного розвитку України (м. Київ, 2006 р.); Моделі та стратегії євроінтеграції України: економічний і правовий аспекти (м. Київ, 2006 р.); Міжнародна торгівля у контексті європейської інтеграції: проблеми теорії і практики (м. Київ, 2005 р.); *5 семінарах, круглих столах*: Economic History of Ukraine 1991 – 2016 (м. Прага, Чеська Республіка, 2016 р.); Розвиток промислового потенціалу України в процесі післякризового відновлення (м. Київ, 2010 р.); Стратегії протидії зовнішнім та внутрішнім загрозам економічній безпеці: регіональний вимір (м. Запоріжжя, 2010 р.); Головні загрози економічній безпеці України (м. Київ, 2010 р.); Конкурентоспроможність економіки України в умовах глобалізації (м. Київ, 2006 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 25 наукових праць загальним обсягом 29,31 д. а., з яких 14,08 д. а. належать особисто автору, з них: розділи у 3 колективних монографіях, 1 одноосібна стаття – у зарубіжному виданні, 13 статей – у наукових фахових виданнях України, з яких 4 статті у наукових виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз, 8 публікацій у матеріалах конференцій та інших виданнях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків і пропозицій, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 303 сторінки, обсяг основного тексту – 210 сторінок (8,9 авторських аркушів). Дисертація містить 32 рисунки, 4 таблиці, а також 15 додатків на 48 сторінках. Список використаних джерел налічує 213 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету та завдання дослідження; визначено його об'єкт, предмет і методи; викладено положення, що формують елементи наукової новизни роботи; наведено дані про апробацію результатів роботи та їх науково-практичне значення.

У **першому розділі «Теоретичні засади дослідження технологічної конкурентоспроможності національної економіки в системі економічної безпеки держави»** розглянуто сутність і чинники формування і забезпечення технологічної конкурентоспроможності національної економіки в контексті реалізації національних економічних інтересів, розкрито чинники впливу технологічної конкурентоспроможності національної економіки на економічну безпеку держави, систематизовано світовий прогресивний досвід зміцнення технологічної конкурентоспроможності національної економіки у різних країнах.

Узагальнено сучасні тенденції забезпечення конкурентоспроможності різних країн та виявлено ключовий тренд, який полягає у підвищенні економічної продуктивності та збільшенні ВВП на основі науки, інновацій та технологій. Розбудова технологічної конкурентоспроможності урядами багатьох держав позиціонується ключовою цінністю, яка визначає успішність у міжнародній конкуренції та високий рівень економічної безпеки. Дослідження наявних наукових і прикладних підходів стосовно визначення поняття технологічної конкурентоспроможності національної економіки дозволило суттєво розширити уявлення про цей феномен. Визначено суперечливу роль технологічної конкурентоспроможності у забезпеченні економічної безпеки держави в сучасній цифровій і технологічній парадигмі суспільного розвитку.

Сформульовано авторську дефініцію технологічної конкурентоспроможності національної економіки, яка ґрунтується на порівняльних із конкурентами умовах, які визначають реальну та потенційну здатність національної економіки щодо формування, освоєння, впровадження та поширення інновацій, знань і технологій, що сприяє розвитку теорії про економічну безпеку та розширює її понятійний апарат.

Систематизовано п'ять основних підходів до діагностування рівня технологічної конкурентоспроможності національної економіки за критеріями використовуваних факторів забезпечення технологічної конкурентоспроможності та результатів прояву у зовнішньоторговельній (Я. Фагерберг, Д. Хоуелс, П. Гавлік, І. Вольфмайер-Шнітцер, Д. Досі, Г. Амендола), ресурсній сферах (С. Радошевіч, В. Кінгстон, А. Йорук, К. Скаллі), сферах патентної активності (Ф. Монтоббіо), технологічних можливостей (С. Лалл, М. Каньєлс, Х. Ромійн, К. П'єтробеллі, М. Белл, К. Певітт, К. Далман) та інноваційної діяльності (М. Портер, Р. Нарула, Ф. Малерба).

Розроблено теоретико-методичний підхід до виявлення взаємовпливу та взаємозв'язку технологічної конкурентоспроможності національної економіки та економічної безпеки держави на основі систематизації можливостей і загроз, що генеруються технологічними трансформаціями. Цей вплив на всі складові економічної безпеки держави визначається через урахування характеру змін технологічної інклюзії (структурної, суб'єктної, часової, просторової, соціальної та цифрової) (рис. 1).

Взаємозв'язки технологічної конкурентоспроможності економіки та економічної безпеки держави, реалізуються через: 1) включення в поняття економічної безпеки

держави елементів, що враховують здатність національної економіки підтримувати стійкий економічний розвиток в умовах динамічно змінюваного середовища, забезпечувати стійке розширене відтворення, розвивати економічний потенціал, підтримувати життєздатність і поліпшувати конкурентоспроможність національної економіки; 2) переосмислення поняття економічної безпеки держави за такою важливою ознакою, як забезпечення технологічної конкурентоспроможності національної економіки; 3) реалізацію прямого та оберненого взаємовпливу; 4) трансформацію структурних та якісних характеристик національної економіки.

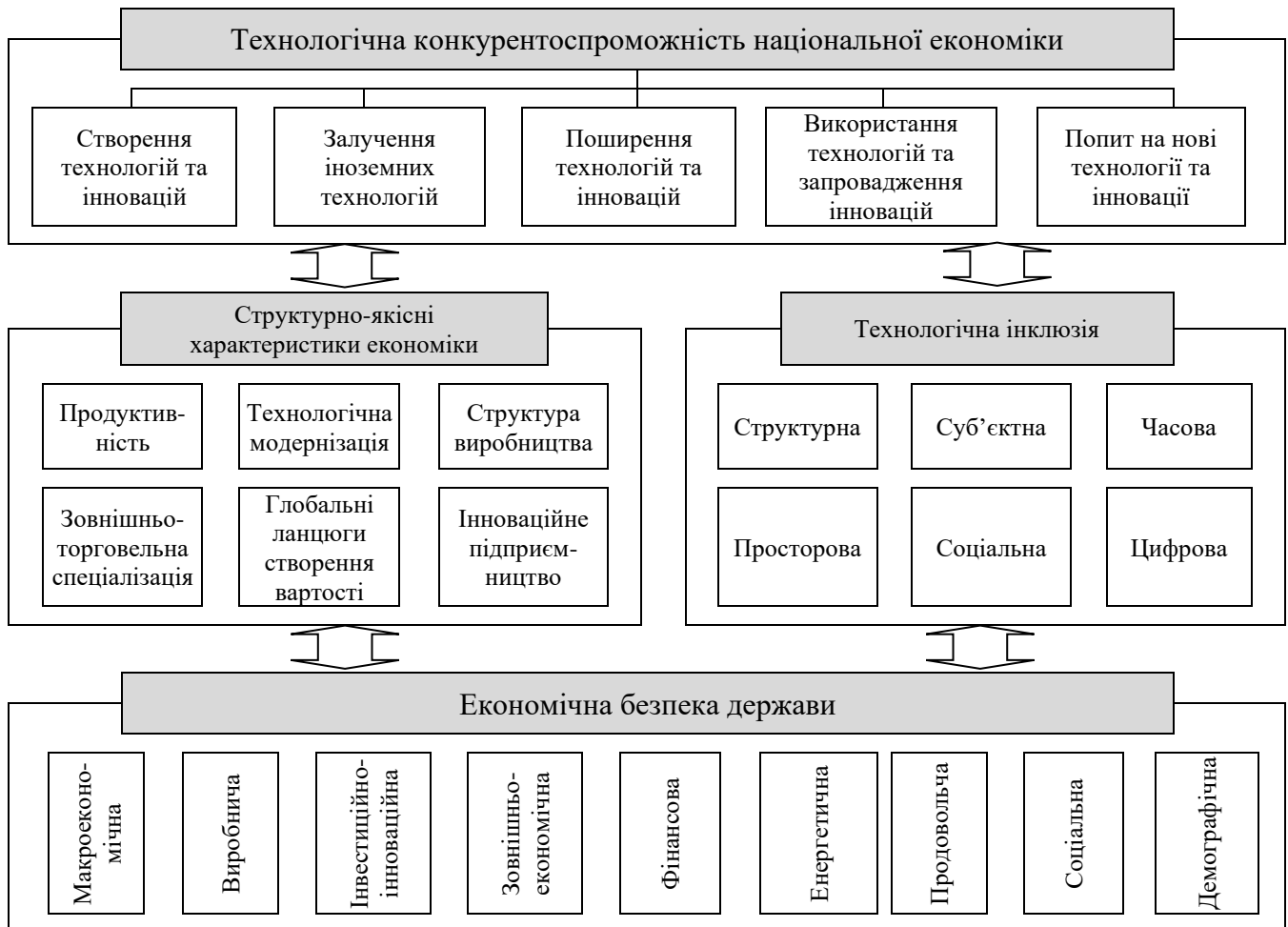

Рис. 1. Концептуальна схема взаємозв'язку технологічної конкурентоспроможності національної економіки з економічною безпекою держави.

Складено автором.

Узагальнено характерні особливості впливу технологічної конкурентоспроможності на економічну безпеку держави. Встановлено що: *по-перше*, політика забезпечення технологічної конкурентоспроможності є одним з ключових елементів економічної безпеки держави, водночас така політика дедалі більше втрачає суб'єктність; *по-друге*, високий рівень технологічної конкурентоспроможності економіки дозволяє знизити загрози для економічної безпеки держави, пов'язані з невизначеністю для компаній, галузей і країн; *по-третє*, глобальна конкуренція визначає нові умови і джерела технологічного розвитку національної економіки, які залежать від виробничих, інноваційних мереж та іноземних інвестицій для доступу до технологій, необхідних для виробництва складних товарів, а також зміцнення економічної безпеки, які полягають у прерогативі доступу до ринків, фінансів і

технологій, а не сировини; *по-четверте*, рівень економічної безпеки держави визначається спроможністю протистояти безпрецедентним зовнішнім шокам, які можуть долатися на новій технологічній основі, відтак – значення технологічної конкурентоспроможності – зростає.

Визначено виклики цифрової трансформації економіки як чинника забезпечення технологічної конкурентоспроможності економіки. Розкрито наслідки поширення й упровадження новітніх технологій для зміни «глобального економічного ландшафту» і конкурентоспроможності країн світу, а саме: зростання продуктивності праці і капіталу; підвищення ефективності та гнучкості виробничих процесів; створення нових моделей функціонування бізнесу внаслідок забезпечення гнучкої взаємодії віртуальних та фізичних систем виробництва; значне зниження витрат промислової діяльності; «демократизації» виробничої та інноваційної діяльності; полегшення виходу компаній на нові ринки, у т. ч. глобальні; зростання можливостей координації виробничої діяльності; сприяння створенню інновацій та зміні характеру інновацій; підвищення енерго- і ресурсоефективності економіки; створення нових робочих місць; створення великих можливостей для малого і середнього бізнесу.

Узагальнено загрози і виклики економічному та інноваційно-технологічному розвитку, які спроможні сформувати значний дестабілізуючий потенціал для країн з «периферії Промисловості 4.0». Зокрема: витіснення робочої сили внаслідок активізації використання нових технологій, машин та обладнання; зміна характеру діяльності працівників у більшості професій; зміна характеру й умов трудової діяльності у багатьох сегментах ринку праці внаслідок формування «платформної економіки»; посилення проблеми відповідності кваліфікації, навичок і освіти працівників створюваним новим робочим місцям; поляризація доходів внаслідок відмінного впливу автоматизації на працівників з різним рівнем кваліфікації; ризики для забезпечення інклюзивного зростання в країнах, що розвиваються; послаблення традиційних економічних переваг країн, що розвиваються.

Модифікація умов забезпечення технологічної конкурентоспроможності економіки та її вплив на економічну безпеку держави пов'язуються із такими трендами: експоненціальний характер розвитку технологій; масштабізація проникнення і різноспрямованість впливу нових технологій; посилення автономізації виробництва внаслідок виникнення кіберфізичних інтегрованих виробничих систем; посилення нелінійного характеру інноваційного процесу; підвищення значущості технологій як чинника інновацій; сервізація виробничої діяльності; посилення ролі програмних винаходів як основи інновацій; зростанням нерівномірності процесів створення вартості на різних стадіях життєвого циклу продукту; підвищенням ролі нематеріальних активів у формуванні доходу; зростанням значення співробітництва в інноваційних процесах як рушія технологічного розвитку; послабленням можливостей для прогнозування впливу нових технологій і підвищення складності процесу.

Систематизовано основні інструменти, які використовуються для забезпечення технологічної конкурентоспроможності національних економік. Відповідно до компонентів забезпечення технологічної конкурентоспроможності економіки виокремлено механізми фінансування інновацій і технологій (непрямі і прямі), механізми залучення зовнішніх інвестиційних та інноваційних ресурсів (загальні заходи, інструменти таргетування іноземних інвестицій), механізми сприяння

трансферу інновацій та технологій від наукового до підприємницького сектору, створення і зміцнення ділових зв'язків (підтримка короткострокової співпраці, стимулювання тривалого співробітництва), механізми стимулювання попиту на інновації (механізми розширення попиту держави, механізми стимулювання попиту підприємницького сектору тощо).

Другий розділ «Оцінювання впливу технологічної конкурентоспроможності національної економіки на економічну безпеку України» присвячено дослідженню внутрішніх умов та чинників, зовнішньоекономічних джерел формування технологічної конкурентоспроможності економіки України, визначенню впливу технологічної конкурентоспроможності економіки на структурно-якісні характеристики економічної безпеки України.

Всебічне дослідження стану та процесів, які впливають на технологічну конкурентоспроможність України (табл. 1), дозволило визначити, що наявний стан інноваційної діяльності в Україні є одним з головних чинників зниження економічної безпеки України. Обґрунтовано, що низькі показники інноваційної діяльності є наслідком вад системи комерціалізації наукових досліджень і розробок, а також слабкості системи трансферу знань і технологій в економіці. Виявлено демотивуючу та дестимулюючу дію існуючих фінансових та організаційно-економічних механізмів розвитку України на технологічну конкурентоспроможність економіки. Серед найбільш критичних внутрішніх чинників зниження технологічної конкурентоспроможності визначено відсутність фінансової та інституційної екосистем забезпечення інноваційного та технологічного розвитку, нерозвиненість системи трансферу знань і технологій, слабкість внутрішнього попиту, у т. ч. й з боку держави, на нові технологічні розробки.

Встановлено, що наявні заходи державної інноваційної політики, державне фінансування та механізми розподілу коштів на цілі інноваційного та науково-технологічного розвитку критично недостатні для реагування на сучасні виклики, які постають в умовах формування нової парадигми технологічного розвитку економіки.

Доведено, що відсутність активних заходів державної політики щодо стимулювання компаній до інвестування інноваційних проєктів призводить до: системного зниження доходів компаній; погіршення внутрішнього попиту й втрати традиційних зовнішніх споживачів інноваційної і технологічної продукції, а також посилення залежності від загальноекономічної ситуації. Визначені системні вади технологічної конкурентоспроможності економіки України, які проявляються у низькій спроможності продукування проривних інновацій, стійкому зниженні інноваційної активності у всіх секторах економіки та неінклюзивному залученні до інноваційної діяльності малих і середніх підприємств.

Виявлено, що ключовими зовнішніми чинниками забезпечення технологічної конкурентоспроможності України виступають: імпорт інвестиційних товарів; придбання на зовнішньому ринку нових технологій (технічних досягнень) у різних формах, а також залучення іноземних інвестицій. Встановлено, що в існуючих умовах зовнішні чинники не сприяють розширенню інноваційного та наукового потенціалу України, а справляють переважно негативний вплив на технологічну конкурентоспроможність України, який проявляється у підвищенні ризиків збільшення внутрішніх і зовнішніх технологічних розривів, посилення імпортозалежності

Окремі показники, які характеризують технологічну конкурентоспроможність України у 2000, 2005 і 2010–2019 рр.

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
<i>Фінансування ДіР</i>												
Питома вага обсягу виконаних ДіР, % від ВВП	1,16	1,09	0,90	0,79	0,80	0,80	0,69	0,64	0,48	0,45	0,47	0,43
<i>Інноваційна активність промислових підприємств</i>												
Частка промислових підприємств, що займалися інноваційною діяльністю, %	18,0	11,9	13,8	16,2	17,4	16,8	16,1	17,3	18,9	16,2	16,4	15,8
<i>ВНОК і капітальні інвестиції</i>												
Норма ВНОК, % від ВВП	19,7	22,0	17,0	17,6	19,0	16,9	14,2	13,5	15,5	15,8	17,7	18,0
Імпорт у ВНОК, %	н/д	40,7	36,1	40,0	41,7	34,6	31,2	35,3	39,0	39,0	40,1	н/д
Капітальні інвестиції у нематеріальні активи, % від ВВП	н/д	0,7	0,6	0,7	0,6	0,7	0,5	0,9	0,5	0,6	1,0	0,6
<i>Структура капітальних інвестицій</i>												
Частка високотехнологічних галузей у переробній промисловості, %	н/д	3,1	5,0	5,0	5,7	5,4	6,9	8,2	5,7	6,3	5,7	4,6
Частка середньовисокотехнологічних галузей, %	н/д	14,1	19,1	17,0	20,6	18,9	14,6	12,7	12,0	14,5	11,9	10,5
<i>Реалізація продукції переробної промисловості</i>												
Частка високотехнологічних галузей, %	н/д	3,8	3,3	3,3	3,6	3,9	4,0	4,1	4,0	4,1	3,6	3,8
Частка середньовисокотехнологічних галузей, %	н/д	19,3	17,5	20,5	20,9	18,0	14,4	13,7	12,9	12,4	12,8	13,7
<i>Реалізація інноваційної продукції</i>												
Частка підприємств, що реалізовували інноваційну продукцію, %	14,3	10,2	9,1	10,1	10,3	10,1	9,0	12,0	14,3	9,6	14,2	8,9
продукцію, що є новою для ринку	н/д	н/д	2,5	2,5	2,4	2,4	2,1	3,0	4,1	2,6	4,1	2,3
продукцію, що є новою тільки для підприємства	н/д	н/д	7,7	8,5	8,8	8,7	7,9	10,3	11,4	8,0	11,8	7,6
Частка інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції, %	9,4	6,5	3,8	3,8	3,3	3,3	2,5	1,4	6,1	0,7	0,8	1,3
<i>Експорт товарів</i>												
Частка сільськогосподарської продукції, продукції лісового господарства та рибництва, %	н/д	5,3	8,1	8,5	13,8	14,6	17,1	21,9	22,9	21,7	21,2	н/д
Частка продукції видобувної промисловості, %	н/д	5,8	7,1	7,9	6,7	8,5	8,7	7,0	6,4	7,7	7,4	н/д
Частка продукції переробної промисловості, %	н/д	88,4	84,4	83,0	78,5	75,9	73,3	70,6	70,2	70,1	70,7	н/д
Частка продукції високотехнологічних галузей, %	н/д	2,0	3,3	2,9	4,3	3,7	3,7	3,6	2,9	2,7	2,5	н/д
Частка продукції середньовисокотехнологічних галузей, %	н/д	20,1	21,0	22,0	21,9	19,2	14,7	13,2	12,2	11,7	12,2	н/д
Відносний індекс складності експортного кошика	41,6	46,8	46,1	47,1	43,7	43,9	41,6	40,3	34,1	38,8	35,7	н/д
Частка поставленої на експорт інноваційної продукції, %	24,9	50,0	40,7	29,8	36,9	44,7	29,2	47,0	н/д	31,2	н/д	54,2
Частка інноваційної продукції в експорті товарів, %	н/д	7,6	3,7	2,6	2,8	3,8	1,4	1,7	н/д	0,6	н/д	н/д
<i>Результати інноваційної діяльності</i>												
Частка промислових підприємств, що впроваджували інновації, %	14,8	8,2	11,5	12,8	13,6	12,9	12,1	15,2	16,6	14,3	15,6	13,8
впроваджували нові технологічні процеси	4,1	4,1	4,9	5,8	5,9	5,5	4,6	8,4	11,9	9,7	9,5	9,6
освоювали виробництво нових видів продукції	13,7	6,4	5,8	7,1	7,0	6,7	6,0	8,7	12,0	7,6	13,5	6,8
Впроваджено нові технологічні процеси, одиниць	1403	1808	2043	2510	2188	1576	1743	1217	3489	1831	2002	2318
Освоєно виробництво нових видів інноваційної продукції, найменувань	15323	3152	2408	3238	3403	3138	3661	3136	4139	2387	3843	2148
<i>Динаміка загальної продуктивності факторів виробництва, %</i>	5,7	1,8	4,3	5,4	-0,3	0,0	-1,2	-3,7	3,3	3,2	1,6	1,6

Складено автором.

капіталовкладень (40,1 % у 2018 р.), несприятливого для технологічної модернізації економіки України залучення ПІІ (лише 24 % ПІІ залучено у промисловість і 8,2 % у сектор високотехнологічних наукоємних послуг), гальмування інноваційного розвитку (у 2019 р. за рахунок коштів з іноземних джерел профінансовано лише 0,3 % витрат на інноваційну діяльність; у 2014 – 2017 рр. на зовнішньому ринку придбано лише 312 нових технологій), закріплення існуючих диспропорцій промисловості.

Визначено, що стан технологічної конкурентоспроможності має визначальний вплив на більшість складників економічної безпеки України держави, обумовлюючи зміну умов та стану забезпечення макроекономічної, виробничої, інноваційно-технологічної, зовнішньоекономічної та енергетичної безпеки України. Обґрунтовано, що несприятливі умови для освоєння, впровадження, поширення та споживання інновацій, знань та технологій в Україні не дозволяють отримати стійкі позитивні ефекти для підвищення економічної безпеки держави. Установлено, що найбільше погіршують економічну безпеку держави такі чинники: уповільнення темпів загальної продуктивності факторів виробництва (1,6 % у 2019 р.); гальмування та фрагментація процесів технологічної модернізації і структурної трансформації виробництва (з 2008 р. по 2019 р. сукупна частка середньовисокотехнологічних і високотехнологічних галузей переробної промисловості у загальному обсязі реалізації промислової продукції зменшилася з 17,1 % до 11 %); витіснення вітчизняних виробників з внутрішнього ринку (частка імпорту у структурі внутрішнього споживання продукції переробної промисловості зросла з 33,1 % у 2004 р. до 55,2 % у 2018 р.); погіршення умов розвитку інноваційного підприємництва (лише 14,7 % малих і 26 % середніх промислових підприємств у 2014-2016 рр. були інноваційно активними); закріплення малоперспективної моделі міжнародної торговельної спеціалізації, а також скорочення залучення до технологічних і кінцевих стадій глобальних ланцюгів створення вартості.

Установлено ключові параметри зовнішньоторговельної спеціалізації України, які обумовлюють високі загрози для економічної безпеки та знижують адаптивність національної економіки до структурно-технологічних змін попиту на міжнародних ринках, а саме: частка сировинних товарів і товарів проміжного споживання у товарному експорті у понад 80 %; частка інвестиційної продукції у товарному експорті нижче 3,5 %; частка напівфабрикатів в експорті продукції проміжного споживання у 90 %; частка продукції високотехнологічних галузей нижче 5 %, частка продукції низько- і середньонизькотехнологічних галузей у понад 75 % в експорті продукції переробної промисловості; частка інноваційної продукції в експорті промислової продукції менше 3 %; відносний рівень складності експорту нижче 40 % від показника країни-лідера.

У третьому розділі «Пріоритетні напрями та організаційно-економічні інструменти забезпечення технологічної конкурентоспроможності економіки як чинника економічної безпеки України» визначено та обґрунтовано умови й концептуальні засади політики забезпечення технологічної конкурентоспроможності економіки України в контексті підвищення економічної безпеки держави; запропоновано авторський організаційно-методичний підхід до забезпечення технологічної конкурентоспроможності економіки; визначено заходи зміцнення технологічної конкурентоспроможності економіки в системі забезпечення економічної безпеки України.

Обґрунтовано, що успішність комплексу заходів економічної політики у сфері забезпечення технологічної конкурентоспроможності національної економіки та економічної безпеки держави значною мірою засновується на рамкових умовах і параметрах інституційного середовища для здійснення економічної діяльності. Доведено, що завдання забезпечення технологічної конкурентоспроможності національної економіки має враховувати імперативи: забезпечення макроекономічної стабільності; реалізації ефективної конкурентної політики; оптимізації параметрів відкритості економіки; забезпечення дієвості національної інноваційної системи; запровадження ефективного режиму захисту прав інтелектуальної власності, а також стимулювання підприємництва.

Визначено, що політика забезпечення технологічної конкурентоспроможності національної економіки охоплює широке коло взаємопов'язаних напрямів економічної політики. З метою підвищення економічної безпеки держави, це потребує: узгодження цілей та інструментів економічної політики держави з пріоритетами технологічного розвитку; забезпечення гнучкості (поєднання ринкових регуляторів з відповідними державними механізмами і засобами заходів державної політики) стимулювання інновацій та підвищення технологічного рівня національного підприємництва; розвитку партнерських відносин держави з вітчизняним бізнесом та громадянами з метою збільшення їх технологічної інклюзії.

Для визначення рівня забезпеченості економічної безпеки України технологічними можливостями (*technological capabilities*) у динаміці запропоновано авторську методику, обґрунтовано та розроблено авторський інтегральний індикатор технологічних можливостей (ІТМ) для економіки та груп товарів. Модель розрахунку цього індикатора наведена в табл. 2.

Таблиця 2

Економіко-математична модель розрахунку індикатора технологічних можливостей економіки (ІТМ)

Назва показника	Формула розрахунку	Пояснення
1. Індикатор технологічних можливостей	$T_c = \sum_{i=1}^n \rho_{ic} \omega_i \tau_i \mu_{\tilde{P}_i}(\rho_{ic})$	ρ_{ic} – щільність товарів навколо товару i у країні c ; ω_i – частка товару i на світовому ринку; τ_i – функція приналежності товару i до множини $Htech$; $\mu_{\tilde{P}_i}(\rho_{ic})$ – функція приналежності нечіткої множини \tilde{P}_i , яка відображає технологічну спроможність виробництва та експорту товару i у країні c .
2. Зв'язаність товарів i та j	$\varphi_{ij} = \min\{P(\psi_{ic} \psi_{jc}), P(\psi_{jc} \psi_{ic})\}$	$P(\psi_{ic} \psi_{jc})$ та $P(\psi_{jc} \psi_{ic})$ середня умовна ймовірність того, що країна c експортує товар i (j) за умови, що вона також експортує товар j (i). Відображає ймовірність одночасної спеціалізації країн на експорті товарів i та j .
3. Виявлені порівняльні переваги	$\psi_{ic} = \left(\frac{1000}{\sum_i x_{ic} + \sum_i m_{ic}} \right) \left((x_{ic} - m_{ic}) - (\sum_i x_{ic} - \sum_i m_{ic}) * \frac{x_{ic} + m_{ic}}{\sum_i x_{ic} + \sum_i m_{ic}} \right)$	x_{ic} та m_{ic} – експорт та імпорт товару i країною c протягом певного періоду часу
4. Множина товарів, які експортує країна c	$\chi_{ic} = \{c \psi_{ic} > 0\}$	c – країна, ψ_{ic} – виявлені порівняльні переваги.
5. Щільність товарів навколо товару i у країні c	$\rho_{ic} = \frac{\sum_i v_i \varphi_{ij}}{\sum_i \varphi_{ij}}$, де $v_i = \begin{cases} 1, \text{ якщо } \psi_{ic} > 0 \\ 0, \text{ інакше.} \end{cases}$	v_i – функція приналежності множині товарів з виявленими порівняльними перевагами; φ_{ij} – зв'язаність товарів i та j

Продовження Таблиці 2

6. Частка товару i на світовому ринку	$\omega_i = \begin{cases} \frac{x_i}{X}, & \text{якщо } i_i \in Htech \\ 0, & \text{інакше} \end{cases}$ де $x_i = \sum_c x_{ic}$, $X = \sum_i x_i$.	i_i – технологічний рівень товару i , x_i – обсяги світового експорту товару i , X – загального обсягу світового експорту
7. Функція приналежності до множини середньо- і високотехнологічних товарів	$\tau_i = \begin{cases} 1, & \text{якщо } i_i \in Htech \\ 0, & \text{інакше} \end{cases}$	$Htech$ – множина середньо- та високотехнологічних товарів
8. Технологічна спроможність виробництва та експорту товару i	$\tilde{\rho}_i = \{(\rho_{ic}, \mu_{\tilde{\rho}_i}(\rho_{ic})) \mu_{\tilde{\rho}_i}(\rho_{ic}) \in [0,1]\}$.	ρ_{ic} – щільність товару i на світовому ринку, $\mu_{\tilde{\rho}_i}(\rho_{ic})$ – технологічна спроможність виробництва та експорту товару i у країні c
9. Технологічна спроможність виробництва та експорту товару i країною c	$\mu_{\tilde{\rho}_i}(\rho_{ic}) = \begin{cases} 1, & \text{якщо } \rho_{ic} \geq \rho_i^* \\ \frac{\rho_{ic}}{\rho_i^*}, & \text{інакше} \end{cases}$	Оцінюється на основі співвідношення щільності товарів навколо товару i у країні c та середньозваженої щільності ρ_i^* країн-лідерів на світовому ринку товару i
10. Оптимальне значення ІТМ	$T_{opt} = \frac{T_c v_c \sum_{i=1}^n x_{ic} \tau_i}{\sum_c v_c \sum_{i=1}^n x_{ic} \tau_i}$, де $v_c = 1$, якщо країна належить до групи країн-лідерів, $v_c = 0$ інакше.	Розраховується як середньозважене значення ІТМ для країн, які формують 80 % пропозиції на світовому ринку продукції середнього та високого технологічного рівня

Складено автором.

Розрахункове значення ІТМ у 1996 – 2018 рр. для економіки України (рис. 2) є значно нижчим за оптимальний рівень. При цьому до 2003 р. економіка України скорочувала технологічний розрив з передовими країнами, що виражалось у підвищенні технологічної забезпеченості економічної безпеки України від небезпечного до незадовільного рівня, водночас у подальшому вичерпання можливостей зростання на старій виробничо-технологічній базі на тлі уповільнення інноваційної модернізації, призвело до поступового зниження рівня технологічної забезпеченості економічної безпеки України, який з 2008 р. стабільно перебуває у діапазоні небезпечного рівня.

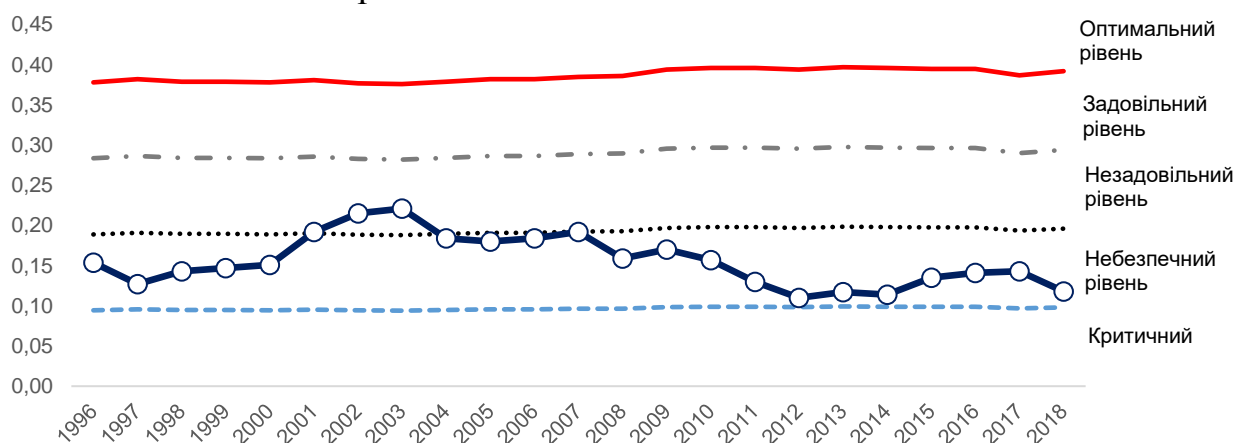

Рис. 2. Динаміка ІТМ України у 1996 – 2018 рр.

Розраховано автором.

Рівень технологічних можливостей економіки України в освоєнні виробництва та експорту середньо- та високотехнологічної продукції суттєво поступається розвиненим країнам, а також країнам Східної Європи та динамічно зростаючим країнам. Так, у 2018 р. за цим показником Україна поступалася Китаю – у 4,9 раза, Німеччині у 3,8 раза, Індії – у 3,3 раза, Франції – у 2,5 раза, Туреччині – у 2,5 раза, Польщі – у 2,2 раза, Чехії – у 2,1 раза.

Така динаміка ІТМ для України засвідчує наявність вузьких технологічних переваг та сфокусованість на середньо- та низькотехнологічному сегментах ринку.

Розрахункове значення ІТМ для груп експортних товарів за категоріями технологічності у 1996 – 2018 рр. подано на рис. 3. Рівень відповідного ІТМ України у 2018 р. для групи високотехнологічних товарів становив 48,6 % (що відповідає незадовільному рівню), для середньотехнологічних товарів – 55,9 % (незадовільний рівень, який наближається до межі небезпечного), для низькотехнологічних – 61 % (небезпечний рівень) від оптимального значення. Таким чином, ІТМ у межах окремих груп товарів характеризується вищими показниками, ніж загальний ІТМ економіки України, що вказує на низьку конкурентоспроможність на технологічно складних сегментах та низьку спроможність виробників освоювати виробництво товарів вищого рівня технологічної складності.

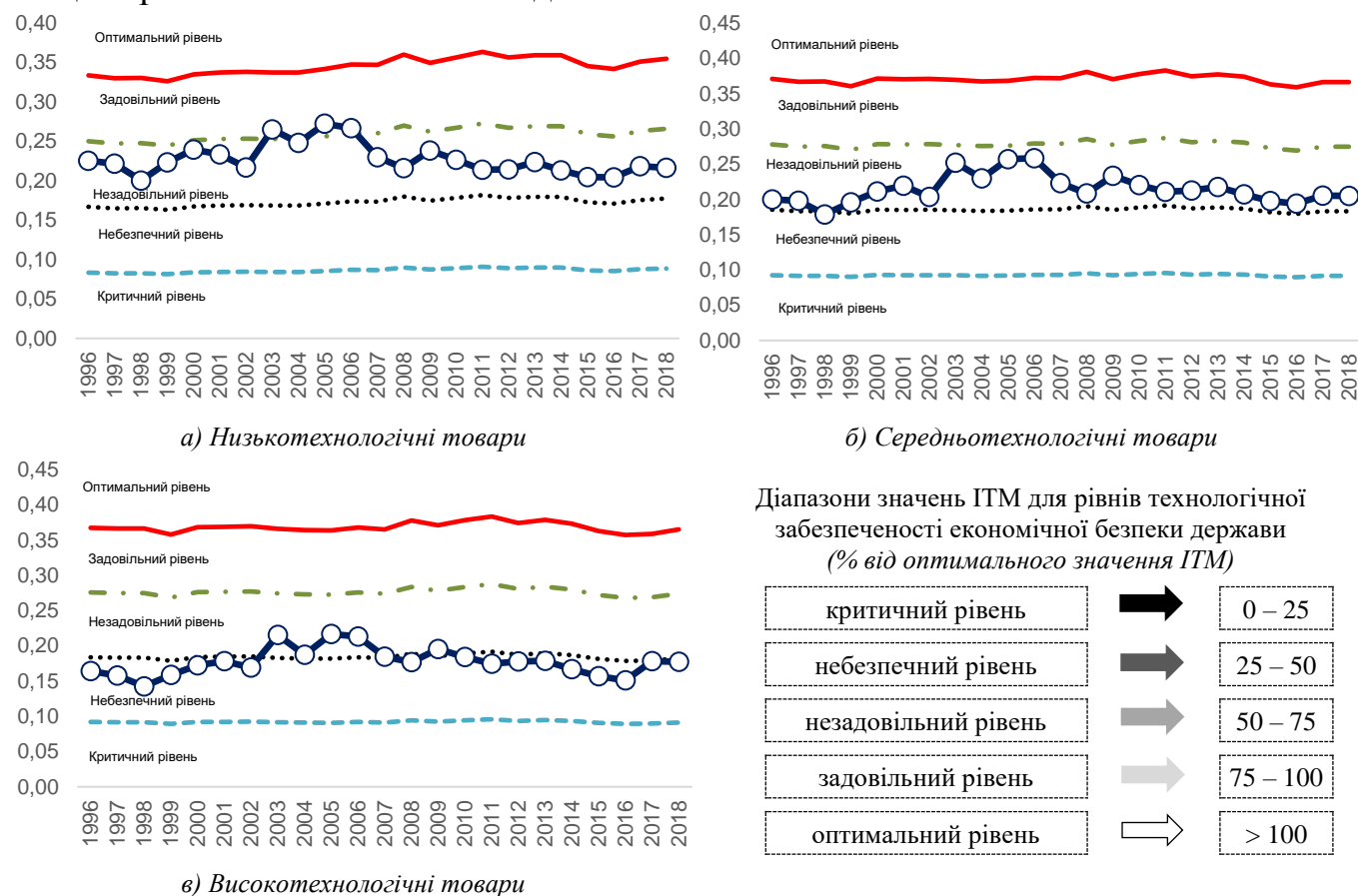

Рис. 3. Динаміка ІТМ у 1996 – 2018 рр. за групами товарів у розрізі технологічності

Розраховано автором.

З огляду на потребу забезпечення комплексності та узгодженості заходів для реалізації завдання збалансованого зміцнення економічної безпеки України, запропоновано концептуальні засади підвищення технологічної конкурентоспроможності України в системі забезпечення економічної безпеки (рис. 4).

Запропоновано комплекс організаційно-економічних і фінансових методів зміцнення технологічної конкурентоспроможності економіки України, орієнтований на підвищення технологічної інклюзії та мінімізацію внутрішніх та зовнішніх технологічних розривів. На відміну від наявних, цей підхід дозволяє залежно від технологічної результативності формувати для різних секторів економіки та суб'єктів економічних відносин пакети мотиваційної підтримки, орієнтованих на: технологічну модернізацію на основі інноваційного розвитку; розбудову та впровадження

інтегрованої системи фінансових і фіскальних стимулів для розвитку інвестиційної та інноваційної активності; стимулювання інвестиційного імпорту модернізаційного спрямування та залучення нових зарубіжних технологій; продуктивну взаємодію промислових компаній, науково-дослідних установ і закладів вищої освіти; залучення іноземних інвестицій у наукоємний та інноваційний сектори; розвиток дослідницької діяльності компаній на території України; удосконалення системи забезпечення захисту прав інтелектуальної власності, а також створення сприятливих умов для розвитку підприємництва та малих і середніх підприємств. Запропоновано показники технологічної результативності (на основі зростання доходу від технологічної діяльності, збільшення продаж технологічної продукції, джерел доходів, концентрації доходів та оборотного капіталу), на досягнення яких скерований запропонований механізм.

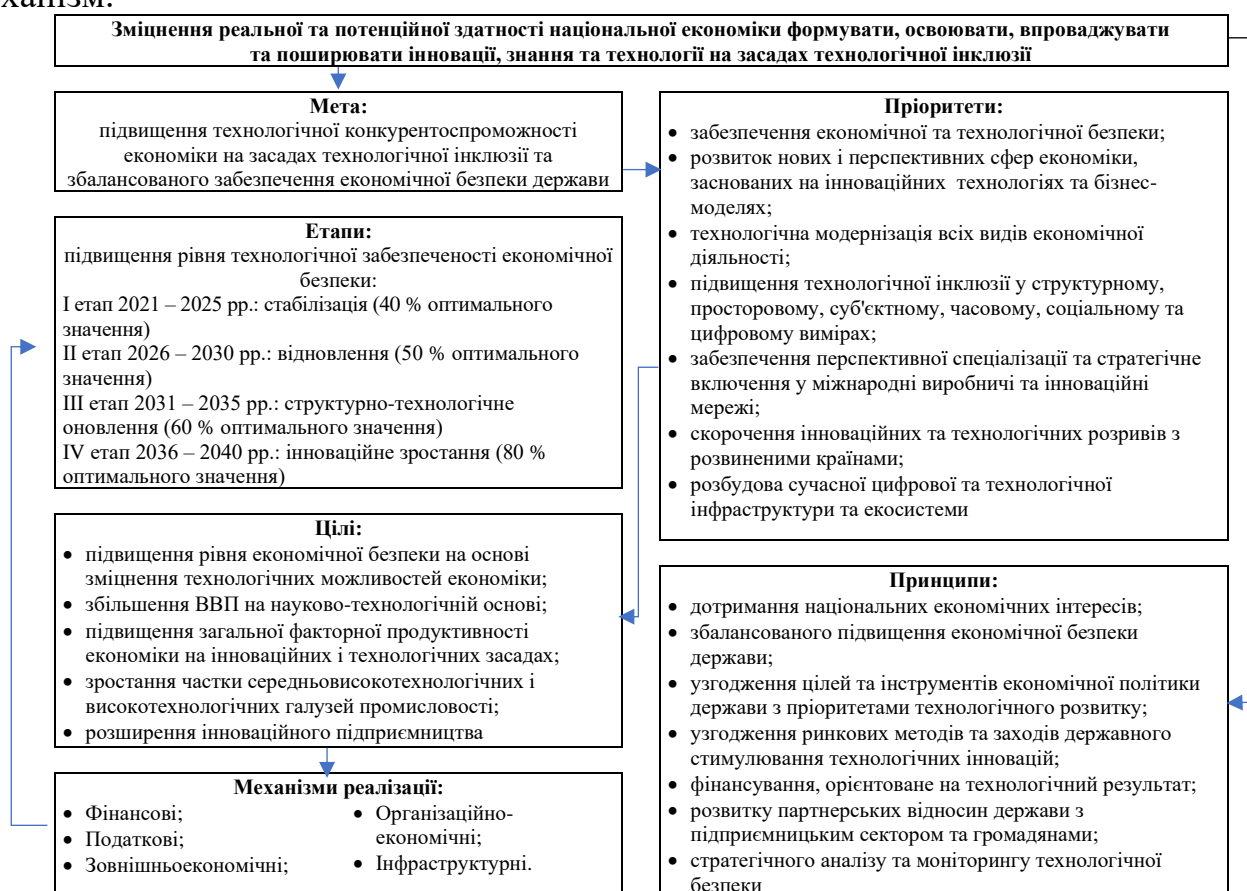

Рис. 4. Концептуальні засади підвищення технологічної конкурентоспроможності України в системі забезпечення економічної безпеки.

Складено автором.

ВИСНОВКИ

Виконане дослідження дозволило вирішити наукове завдання, що полягає у визначенні теоретичних, науково-методичних, інструментальних та прикладних засад забезпечення технологічної конкурентоспроможності для підвищення рівня економічної безпеки держави в сучасній парадигмі інноваційного та технологічного розвитку. Отримані теоретико-методичні та прикладні результати дали змогу зробити такі висновки.

1. З метою удосконалення понятійного апарату теорії економічної безпеки держави обґрунтовано трактування сутності поняття «технологічна конкурентоспроможність національної економіки». Задля розвитку теорії технологічної конкурентоспроможності систематизовано п'ять підходів за критеріями використовуваних факторів забезпечення технологічної конкурентоспроможності та результатів їх прояву у зовнішньоторговельній, ресурсній сферах, сферах патентної активності, технологічних можливостей та інноваційної діяльності, що дозволяє здійснювати коректний компаративний аналіз для різних країн та розширює аналітичне підґрунтя для ухвалення рішень у сфері забезпечення економічної безпеки.

2. Узагальнено найбільш значущі тенденції, які модифікують можливості забезпечення технологічної конкурентоспроможності та економічну безпеку держави, а саме: експоненціальний характер розвитку технологій, посилення нелінійного характеру інноваційного процесу, масштабізація проникнення нових технологій, автономізація виробництва, цифровізація, посилення нерівномірності процесів створення вартості, підвищення ролі нематеріальних активів у формуванні доходу. Запропоновано теоретико-методичний підхід до виявлення взаємовпливу та взаємозв'язку технологічної конкурентоспроможності національної економіки та економічної безпеки держави, який засновується на врахуванні характеру змін технологічної інклюзії (структурної, суб'єктної, часової, просторової, соціальної та цифрової). Доведено, що вплив технологічної конкурентоспроможності на складові економічної безпеки має *пряму* (на макроекономічну, виробничу, інвестиційно-інноваційну, зовнішньоекономічну), *пряму та опосередковану* (на фінансову, енергетичну, продовольчу та соціальну) та *опосередковану* (на демографічну компоненту економічної безпеки) дії.

3. З'ясовано, що основу прогресивної практики зарубіжних країн з підвищення технологічної конкурентоспроможності складають організаційно-економічні та фінансові інструменти. Визначено, що забезпечення технологічної конкурентоспроможності національної економіки найбільше залежить від фінансування інновацій і технологій, залучення зовнішніх інвестиційних та інноваційних ресурсів, сприяння трансферу інновацій та технологій від наукового до підприємницького сектору, створення і зміцнення ділових зв'язків, а також заходів, орієнтованих на стимулювання попиту на інновації. Це дозволило виявити оптимальні для забезпечення економічної безпеки механізми відповідного стимулювання. Визначено, що найбільш застосовані серед розвинених країн інструменти прямої державної підтримки інноваційної діяльності приватного сектору (гранти, субсидії, інші механізми залучення позикового капіталу і фінансування через набуття участі в капіталі компаній) у середньо- та довгостроковому періоді підвищують рівень їх економічної безпеки, якщо запроваджується система запобіжників неефективності та витратності, а також державою забезпечується принцип фінансування, орієнтованого на технологічний результат.

4. Ідентифіковано ключові *інноваційно-технологічні* (зниження рівня технологічності національного виробництва, погіршення показників моральної застарілості та зносу основних фондів, критичне погіршення спроможності споживання та вироблення інновацій національним корпоративним сектором, фокусування компаній на придбанні готових технологічних рішень, автономізація

роботи підприємницького та науково-дослідницького секторів, згорання трансферу технологій) та *інвестиційні* (звуження джерел фінансування інвестицій, інновацій та наукової діяльності, скорочення ресурсів підприємницького сектору на фінансування інновацій, циклічний (нерегулярний) характер фінансування інноваційної діяльності, згорання інвестування сектору наукоємних послуг, закріплення переважаючої ролі державного фінансування наукових досліджень і розробок, стагнація інститутів і механізмів венчурного фінансування) ризики економічній безпеці України, утворені внутрішніми чинниками формування технологічної конкурентоспроможності.

5. Доведено, що серед зовнішньоекономічних джерел забезпечення технологічної конкурентоспроможності економіки найбільш значимою для України є зовнішня торгівля, яка, зважаючи на високий рівень імпортозалежності інвестиційної діяльності, дозволяє забезпечити надходження в країну нового обладнання і окремих наукоємних послуг. Водночас надзвичайно низькою ефективністю характеризуються процеси залучення нематеріальних та інвестиційних ресурсів для цілей технологічного розвитку економіки України. Доведено, що економічна спрямованість іноземних інвесторів стає додатковим чинником закріплення існуючих диспропорцій промисловості України і не забезпечує трансфер в Україну новітніх знань і технологій. Обґрунтовано, що в існуючих умовах зовнішні чинники не сприяють розширенню інноваційного та наукового потенціалу України, а чинять переважно негативний вплив на технологічну конкурентоспроможність економіки України, що підвищує ризики збільшення внутрішніх та зовнішніх технологічних розривів, нагромадження імпортозалежності капіталовкладень, несприятливого для технологічної модернізації України залучення ПІІ, гальмування інноваційного розвитку, закріплення існуючих диспропорцій промисловості.

6. Визначено переважно негативний вплив стану технологічної конкурентоспроможності економіки України на економічну безпеку держави, внаслідок погіршення *макроекономічної безпеки* (через сповільнення темпів зростання загальної продуктивності факторів виробництва), *інвестиційно-інноваційної безпеки* (внаслідок зниження частки інноваційно активних підприємств, послаблення результативності інноваційного процесу в промисловості, переважної орієнтації інноваційних підприємств на тиражування і реалізацію апробованих інновацій), *виробничої безпеки* (внаслідок домінування у багатьох галузях промисловості тенденції до підвищення ступеня використання ресурсів застарілими технологіями, збереження неефективної технологічної структури промислового виробництва, зростання у переробній промисловості ваги виробництв з низькою часткою доданої вартості, поступової втрати вітчизняними виробниками низки сегментів внутрішнього ринку), *зовнішньоекономічної безпеки* (внаслідок зниження рівня технологічної складності експортного кошика, збільшення попиту іноземних контрагентів і на традиційні послуги, і на окремі сучасні високотехнологічні та наукоємні послуги українських компаній, помірної втрати експортного потенціалу багатьох груп наукоємних ринкових послуг, припинення кількарічної тенденції нарощування доходів від експорту прав на використання інтелектуальної власності, зниження зацікавленості іноземних контрагентів у придбанні послуг досліджень і розробок), *енергетичної безпеки* (внаслідок збереження високого рівня ресурсовитратності економіки).

7. Ідентифіковано рамкові умови, які формують середовище для реалізації політики забезпечення технологічної конкурентоспроможності економіки України в контексті підвищення економічної безпеки держави: умови забезпечення макроекономічної стабільності, засади реалізації ефективної конкурентної політики, забезпечення оптимальних параметрів відкритості економіки, забезпечення дієвості національних інноваційних систем, запровадження результативного режиму захисту прав інтелектуальної власності, підвищення якості підприємництва.

8. Для визначення рівня забезпеченості економічної безпеки України технологічними можливостями (*technological capabilities*) у динаміці було розроблено авторський інтегральний індикатор технологічних можливостей (ІТМ). На основі методу аналогій розраховано оптимальне значення технологічної спроможності національної економіки у запровадженні та освоєнні виробництва та експорту більш технологічно складної продукції. Визначено діапазони критичного, небезпечного, незадовільного, задовільного та оптимального значення для ідентифікації рівня технологічної забезпеченості економічної безпеки України на основі оцінки технологічних розривів. Оцінено відповідність тенденцій забезпечення технологічної конкурентоспроможності України практикам передових країн та обґрунтовано зміни в економічній стратегії і технологічній політиці держави. Відзначено стабільне зниження рівня ІТМ України, який у 2004–2018 рр. перебуває у діапазоні небезпечних значень, що засвідчує відчутне погіршення умов технологічної забезпеченості конкурентоспроможності та економічної безпеки України.

9. Запропоновано організаційно-економічні та фінансові механізми забезпечення технологічної конкурентоспроможності України, сформовані на основі адаптації прогресивного досвіду зарубіжних країн, які, на відміну від наявних, істотно розширюють сферу впливу державної політики і включають прямі і непрямі механізми фінансування інновацій та технологій; загальні заходи та інструменти таргетування іноземних інвестицій; механізми сприяння трансферу інновацій та технологій від наукового до підприємницького сектору, створення і зміцнення ділових зв'язків, а також механізми стимулювання попиту на інновації.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У монографіях

1. Покришка Д. С. Інноваційно-технологічна складова конкурентоспроможності економіки України. *Україна в 2008 році: щорічні оцінки суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку*: Монографія / За заг. ред. Ю. Г. Рубана. К.: НІСД, 2008. С. 335-346 (*особистий внесок – 0,59 д. а.: оцінка інноваційно-технологічного складника конкурентоспроможності економіки України*).
2. Покришка Д. С., Жаліло Я. А., Шкадюк В. Б. Еволюція та перспективи конкурентоспроможності економіки України. *Україна в 2005-2009 рр.: стратегічні оцінки суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку*: Монографія / За заг. ред. Ю. Г. Рубана. К.: НІСД, 2009. С. 307-332 (*особистий внесок – 0,65 д. а.: аналіз інвестиційних процесів та ресурсів інноваційного розвитку, обґрунтування викликів конкурентоспроможності економіки України та визначення стратегічних орієнтирів структурних зрушень*).

3. Україна в 2010 році: щорічні оцінки суспільно-політичного та суспільно-економічного розвитку: монографія / за заг. ред. А. В. Єрмолаєва. К.: НІСД, 2010. 528 с. (особистий внесок – 0,75 д. а.: дослідження еволюції чинників економічного зростання, інвестиційної динаміки в умовах кризи, обґрунтування інвестиційних важелів структурних зрушень).

У закордонних наукових фахових виданнях:

4. Pokryshka D. Approaches to the study of technological competitiveness of the national economy. *Scientific journal «EUROPEAN SCIENCE»*. 2019. No 3. P. 31-36 (0,57 д. а.).

*У наукових фахових виданнях України,
включених до міжнародних наукометричних баз:*

5. Покришка Д. С., Ус І. В. Зовнішня торгівля України в умовах депресивних тенденцій світової економіки. *Проблеми розвитку зовнішньоекономічних зв'язків і залучення іноземних інвестицій: регіональний аспект: зб. наук. праць*. Донецьк: ДонНУ, 2014. Т. 1. С. 300-305 (особистий внесок – 0,55 д. а.: аналіз тенденцій та чинників розвитку зовнішньої торгівлі України товарами).
6. Покришка Д. С., Тищук Т. А. Динаміка зовнішньої торгівлі в Україні в умовах трансформації внутрішніх і зовнішніх чинників зростання. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. Серія: Економічні науки. 2015. № 5-6. С. 50-59 (особистий внесок – 0,65 д. а.: аналіз тенденцій та чинників розвитку зовнішньої торгівлі України).
7. Покришка Д. С. Теоретичні підходи до дослідження технологічної конкурентоспроможності національної економіки. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*. 2017. № 14. С. 444-449 (0,45 д. а.).
8. Покришка Д. С. Розвиток експортного потенціалу малих і середніх підприємств як чинник компенсації втрат України на традиційних зовнішніх ринках. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*. 2018. № 15. С. 72-81 (0,53 д. а.).

У наукових фахових виданнях України:

9. Покришка Д. С. Технологічна конкурентоспроможність економіки України на світовому ринку. *Стратегічна панорама*. 2006. № 2. С. 83-91 (0,74 д. а.).
10. Покришка Д. С. Структурні чинники забезпечення конкурентоспроможності економіки України. *Стратегічні пріоритети*. 2006. № 1. С. 102-110 (0,77 д. а.).
11. Покришка Д. С. Інвестиційне забезпечення інноваційних процесів в економіці України. *Економіка промисловості*. 2009. № 5. С. 103-111 (0,61 д. а.).
12. Покришка Д. С., Жалило Я. А. Структурные трансформации промышленности Украины в период финансово-экономического кризиса. *Вісник Інституту економіки та прогнозування*. 2010. С. 29-33 (особистий внесок – 0,35 д. а.: аналіз структурних змін у промисловості в період глобальної фінансово-економічної кризи, обґрунтування елементів антикризової промислової політики).
13. Покришка Д. С. Інвестиційні чинники економічної динаміки України: виклики посткризового відновлення економіки. *Економіка промисловості*. 2010. № 2. С. 136-146 (0,71 д. а.).
14. Покришка Д. С., Жалило Я. А. Економічні засади державного суверенітету в глобалізованому світі. *Стратегічні пріоритети*. 2011. № 2. С. 73-83 (особистий внесок – 0,5 д. а.: дослідження взаємозв'язку державного

суверенітету, конкурентоспроможності національної економіки та економічної безпеки держави).

15. Покришка Д. С., Павлюк А. П. Відтворювальна динаміка ВВП і стійкість економічного зростання в Україні. *Стратегічні пріоритети*. 2011. № 3. С. 45-52 (особистий внесок автора – 0,35 д. а.: аналіз рушіїв економічного зростання, визначення суперечностей, що формують перешкоди для стійкості економічного зростання в Україні).
16. Покришка Д. С., Тищук Т. А. Методологія оцінки технологічного потенціалу структурної трансформації національної економіки. *Економіка і прогнозування*. 2013. № 2. С. 7-19 (особистий внесок автора – 0,7 д. а.: розробка методики та економіко-математичної моделі оцінки технологічної спроможності країн у виробництві середньо- та високотехнологічної продукції).
17. Покришка Д. С., Тищук Т. А. Технологічні можливості економіки в системі індикаторів економічної безпеки держави. *Стратегічні пріоритети*. 2013. № 2. С. 34-44 (особистий внесок автора – 0,7 д. а.: розробка методики та економіко-математичної моделі оцінки технологічних можливостей економіки, індикатора технологічної спроможності, визначення його оптимального і порогового значень та аналіз динаміки).

У матеріалах конференцій:

18. Покришка Д. С. Структурні обмеження конкурентоспроможності економіки України. *Моделі та стратегії євроінтеграції України: економічний і правовий аспекти*: Зб. матеріалів ІХ Міжнар. наук.-практ. конф., 30 травня 2006 р. К.: УАЗТ, 2006. С. 227-229 (0,14 д. а.).
19. Покришка Д. С. Технологічні чинники зміцнення конкурентоспроможності економіки України. *Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Актуальні проблеми реалізації державної політики соціально-економічного розвитку України» 17 листопада 2006 р. Євроатлантикінформ.* 2007. № 5. С. 67-68 (0,13 д. а.).
20. Покришка Д. С. Технологічна складова конкурентоспроможності національної економіки. *Сучасні виклики для України в сфері політики, економіки та права в умовах глобалізації*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.: в 2 ч. Ірпінь: Національний університет ДПС України, 2010. Ч. 2. С. 73-76 (0,17 д. а.).
21. Жаліло Я. А., Покришка Д. С. Економічні засади державного суверенітету в глобалізованому світі. *Незалежність України в глобалізованому світі: вектори ХХІ століття*: зб. матеріалів міжнар. конф. (Київ, 22 серпня 2011 р.): до 20-річчя незалежності України. К.: НІСД, 2011. С. 77-88 (особистий внесок автора – 0,4 д. а.: дослідження взаємозв'язку державного суверенітету, конкурентоспроможності національної економіки та економічної безпеки держави).
22. Покришка Д. С., Тыщук Т. А. Моделирование потенциала структурно-технологической трансформации открытой экономики. *Информатика, математическое моделирование, экономика*: Сб. науч. статей по итогам III Междунар. науч.-практ. конф., г. Смоленск, 22 апреля 2013 г. В 3-х томах. Том 3. Смоленск: Смоленский филиал Российского университета кооперации, 2013. С. 65-69 (особистий внесок автора – 0,18 д. а.: розробка методики та економіко-математичної моделі оцінки технологічних можливостей економіки на основі концепції простору товарів).

23. Покришка Д. С. Вплив технологічної конкурентоспроможності на економічну безпеку держави. *Аспекти прогнозування економічного та соціального розвитку країни*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Дніпро, 30 січня 2021 р. Дніпро: НО «Перспектива», 2021. С. 35-39 (0,22 д. а.).

В інших виданнях:

24. Структурні перетворення в Україні: передумови модернізації економіки / А. П. Павлюк, Д. С. Покришка, Я. В. Белінська [та ін.]; за ред. Я. А. Жаліла. К.: НІСД, 2012. 104 с. (*особистий внесок автора – 0,94 д. а.: аналіз інвестиційних та інноваційних чинників структурних змін, розробка інструментів структурної модернізації економіки*).
25. Пріоритети інвестиційної політики у контексті модернізації економіки України / А. П. Павлюк, Д. С. Покришка, О. О. Молдован, Д. В. Ляпін [та ін.]; за ред. Я. А. Жаліла. К.: НІСД, 2013. 80 с. (*особистий внесок автора – 0,94 д. а.: аналіз тенденцій інвестиційної діяльності в Україні, обґрунтування напрямів та інструментів інвестиційної політики України*).

АНОТАЦІЯ

Покришка Д. С. Технологічна конкурентоспроможність національної економіки як чинник економічної безпеки України. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 21.04.01 – Економічна безпека держави (економічні науки). – Національний інститут стратегічних досліджень, Київ, 2021.

Дисертацію присвячено розробленню науково-теоретичних засад, методичних і практичних рекомендацій щодо формування та забезпечення технологічної конкурентоспроможності національної економіки в контексті збалансованого підвищення рівня економічної безпеки держави.

Визначено роль технологічної конкурентоспроможності у забезпеченні економічної безпеки держави. Запропоновано теоретико-методичний підхід до виявлення взаємозв'язку технологічної конкурентоспроможності економіки та економічної безпеки держави. Ідентифіковано загрози економічній безпеці України. Визначено умови та концептуальні засади політики забезпечення технологічної конкурентоспроможності економіки. Розроблено індикатор технологічних можливостей економіки. Запропоновано комплекс методів зміцнення технологічної конкурентоспроможності України, орієнтованих на підвищення технологічної інклюзії та мінімізацію технологічних розривів.

Ключові слова: технологічна конкурентоспроможність національної економіки, економічна безпека держави, внутрішні і зовнішні загрози, національні економічні інтереси, технологічна інклюзія, індикатор технологічних можливостей.

АННОТАЦИЯ

Покришка Д. С. Технологическая конкурентоспособность национальной экономики как фактор экономической безопасности Украины. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 21.04.01 – Экономическая безопасность государства (экономические науки). – Национальный институт стратегических исследований, Киев, 2021.

Диссертация посвящена разработке научно-теоретических основ, методических и практических рекомендаций по формированию и обеспечению технологической конкурентоспособности национальной экономики в контексте устойчивого повышения уровня экономической безопасности государства.

Определена роль технологической конкурентоспособности в обеспечении экономической безопасности государства. Предложен теоретико-методический подход к выявлению взаимосвязи технологической конкурентоспособности экономики и экономической безопасности государства. Идентифицированы угрозы экономической безопасности Украины. Определены условия и концептуальные основы политики обеспечения технологической конкурентоспособности экономики. Разработан индикатор технологических возможностей экономики. Предложен комплекс методов усиления технологической конкурентоспособности Украины, ориентированных на повышение технологической инклюзии и минимизацию технологических разрывов.

Ключевые слова: технологическая конкурентоспособность национальной экономики, экономическая безопасность государства, внутренние и внешние угрозы, национальные экономические интересы, технологическая инклюзия, технологические преимущества, индикатор технологических возможностей.

ABSTRACT

Pokryshka D. S. Technological competitiveness of the national economy as a factor of Ukraine's economic security. – Manuscript.

The dissertation for obtaining the scientific degree of candidate of economic sciences in specialty 21.04.01 – the Economic Security of State (Economic Sciences). – National Institute for Strategic Studies, Kyiv, 2021.

The dissertation is devoted to the development of scientific and theoretical principles, methodological and practical recommendations for formation and ensuring the technological competitiveness of the national economy in the context of a balanced increase in the level of economic security of state.

Based on the systematization of current trends in ensuring the competitiveness of different countries, a key current trend was identified, which is to increase economic productivity and GDP based on science, innovation and technology.

The revealed pluralism of approaches to define the concept of the national economy technological competitiveness allowed to determine the contradictory role of technological competitiveness in ensuring the economic security of the state in the modern digital and technological paradigm of social development. The author's definition of the national economy technological competitiveness is formed, which takes into account the real and potential ability of the national economy to create, absorb, adopt and diffuse innovations, knowledge and technologies on better terms than competitors.

The theoretical and methodological approach has been suggested to identify interactions and relationships of the national economy technological competitiveness and economic security of the state through the systematization of risks and threats generated by technological transformations to all components of economic security of the state. It is based on taking into account the nature of changes in technological inclusion (structural, subjective, temporal, spatial, social and digital). This allows to assess technological gaps in

the economy, which can lead to threats to the economic security of the state of different levels and intensities.

The main innovation and technological and investment risks to the economic security of Ukraine, formed by internal factors of formation of technological competitiveness, has been identified.

The demotivating and disincentive effect of the existing financial and organizational-economic mechanisms on the economy technological competitiveness, which is caused by the insufficiency and unavailability of development resources for entities that implement innovations and technologies, has been revealed. The lack of financial and institutional ecosystems for innovation and technological development are identified as the most critical internal factors of declining technological competitiveness.

It is determined that external factors do not contribute to the expansion of innovation and scientific potential of Ukraine, but have a mainly negative impact on the technological competitiveness of Ukraine, which manifests itself in increasing risks of widening technological gaps, rising import dependence, unfavourable for technological upgrading inflow of FDI, consolidating existing disproportions of industry.

It is determined that the state of Ukraine's economy technological competitiveness has a decisive influence on most components of economic security of the state, causing changes in the conditions and state of macroeconomic, industrial, innovation, technological, foreign economic and energy security of Ukraine. The key factors of deterioration of economic security of the state are established.

The key parameters of Ukraine's foreign trade specialization, causing high threats to economic security and reducing the national economy adaptability to structural and technological changes, are determined.

The conditions and conceptual principles of the policy of ensuring Ukraine's economy technological competitiveness in the context of increasing the economic security of the state are determined.

An organizational and methodological approach to ensuring the technological competitiveness of the economy, which is based on the substantiation and development of the author's indicator of technological capabilities (ITC). The optimal and threshold value of ITC was determined. The calculation of ITC allows to expand the scope of state policy in financial, investment, innovation and science fields.

It has been suggested a set of result-based organizational, economic and financial methods for increasing the Ukraine's economy technological competitiveness, focused on increasing technological inclusion and minimizing internal and external technological gaps.

Key words: technological competitiveness of the national economy, economic security of the state, internal and external threats, national economic interests, technological inclusion, technological advantages, indicator of technological capabilities.